

Silvo Šinkovec

Zaupanje

Po raziskavi IEA so slovenski štirinajstletniki v Evropi na dnu lestvice v odnosu do ustanov oblasti in do medijev: ne zaupajo jim. Očitno se družbeno tkivo na področju zaupanja trga, kar ni obetavna popotnica.

V trenutku, ko se institucije uporablja za interese posameznih skupinic (političnih, gospodarskih, ideoloških, subkulturnih,...), te delujejo izključujoče, nepošteno, pristransko, zato v državljanih prebujajo nezaupanje.

Ta pojav lahko opazujemo na vseh področjih. Nekateri imajo visoke plače, čeprav si jih ne zaslužijo; imajo premoženje, ki ni sad njihovega poštenega dela (pridobili so si ga s korupcijo, pranjem denarja, prodajo mamil, namišljenimi posli itd). Težko je zaupati državi, če je nepoštenost, krivico, krajo, manipulacijo, agresivnost težko dokazati in sodno preganjati, če zakonodaja in pravni postopki ne zaščitijo poštenih ljudi. Če država ves čas nadzira učitelja z zunanjim preverjanjem in birokracijo, to pomeni, da ne zaupa njegovim etičnim in strokovnim kompetencam. Starši ne zaupajo šoli, ker imajo občutek, da niso slišani in upoštevani. Kmetje, avtoprevozniki, sosede... ne zaupajo državi. Otroci bi v šoli radi imeli pozitivne, dobre ali celo odlične ocene, ne da bi se morali za to potruditi (ne delajo domačih nalog, ne sodelujejo pri pouku, profesorja izigravajo z dogovorjenim bojkotom pisne naloge). Potem pa sami ali s pomočjo staršev izsiljujejo ocene. Novinarji niso enako sitni ali enako prizanesljivi do različnih državljanov v istih situacijah, zato jim ne zaupamo. Dokler se izogibamo resnici o poboju civilistov med vojno in po njej, ne more biti zaupanja v državo. Preveč je razlogov za nezaupanje.

Zaupanje hitro zapravimo, težko pa ga ponovno zgradimo. Ustanove pridobivajo zaupanje, če so pravične do vseh državljanov, če omogočajo varnost vseh, ki si prizadevajo za strpno in sodelovalno sobivanje. Zaupanje raste z zdravim ponosom, ki sloni na samospoštovanju, na vrednotah resnice, pravičnosti in iskrenosti. Taki odnosi rojevajo zaupanje, ker se čutimo varne in svobodne. Nadutost, ošabnost in zaverovanost vase so značilni za obrambno (nesvobodno) vedenje. V družbi laži in manipulacije se rojeva strah, negotovost in posledično nezaupanje. To onemogoča ustvarjalnost in sposobnost sodelovanja.

Od kod bo zavel nov veter? Ne bo ga prinesla Evropa. Ob drugih narodih lahko le opazujemo sebe in svoje vedenje. Ob omenjeni raziskavi smo opazili, da ne zaupamo državnim institucijam.

Zaupanja med nami ne bomo uvozili, ne bomo ga našli pri sosedih, niti pridobili s potovanji okrog sveta. Zaupanje lahko zraste le med nami. Vsak posameznik se mora odločiti, da bo drugim najprej zaupal in se tudi sam trudil živeti tako, da bi mu drugi lahko zaupali.

Vesel sem, da so npr. medicinske sestre vložile veliko truda v oblikovanje etičnih kriterijev svojega poklica. S tem prebujajo zaupanje v svoje delo in svoj poklic. Želim si, da bi se za to trudili tudi učitelji. Da bi uporabili svojo strokovnost in si prizadevali ustvarjati kulturo zaupanja: da vztrajno iščejo resnico, se trudijo za poštenost in ustvarjajo okolje, kjer se otroci učijo visokih etičnih drž. Stroka, ki se opredeli za takšen napor, prebujajo zaupanje.